

PATVIRTINTA
Jurbarko r. Veliuonos Antano ir Jono
Juškų gimnazijos direktoriaus
2023 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. VK-325

JURBARKO R. VELIUONOS ANTANO IR JONO JUŠKŲ GIMNAZIJA

ETNINĖS KULTŪROS BENDROJI PROGRAMA

Etninės kultūros bendrosios programos
rengimo darbo grupė

Veliuona
2023

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Veliuonos Antano ir Jono Juškų gimnazijos Etninės kultūros bendroji programa (toliau – Programa) įgyvendina Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo atnaujintose bendrosiose programose Etninė kultūra (emokykla.lt), patvirtintose Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugpjūčio 24 d. įsakymu nr. v-1269 „Dėl priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“ keliamus tikslus ir ugdo bendrąsias kompetencijas. (Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų 27 priedas).

2. Programoje vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804), Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatyme (Žin., 1999, Nr. 82-2414), Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatyme (Žin., 2007, Nr. 77-3043).

3. Programos paskirtis – Etninės kultūros dalyko paskirtis – sudaryti sąlygas mokiniams įgyti etninės kultūros pagrindus ir formuoti kultūrinį sąmoningumą, pažįstant jos įvairovę, simbolių, papročių ir kitų reiškinių, objektų kilmę, prasmę, svarbiausias ypatybes, išsiugdant etnokultūrinės raiškos gebėjimus, savo tautos kultūros savitumo suvokimą ir vertybinį santykį su kitų tautų kultūromis. Siekiama, kad mokiniai pažintų lietuvių etninę kultūrą, priklausantys tautinėms bendrijoms – ir savo etninę kultūrą Lietuvoje.

4. Etninė kultūra apima įvairias žmogaus gyvenimo ir kultūros paveldo sritis – pasaulėjautą, mitologiją, paprotinį elgesį, šeimos, giminės, bendruomenės ir tautos šventes, papročius, tradicinius amatus ir ūkinę veiklą, etnografinių regionų savitumą, kultūrinį kraštovaizdį ir tradicinę architektūrą, tautinį kostiumą, kulinarinį paveldą, tarmes, sakinį, muzikinį, choreografinį ir žaidybinių folklorą, tautodailę, tradicinius amatus, liaudies mediciną, etnokosmologiją ir kitas sritis. Dėl sinkretinio etninės kultūros pobūdžio etnokultūrinis ugdymas apima visų mokomųjų dalykų ugdymo sritis. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo pakopose etninės kultūros galima mokyti(s) kaip dalyko ir (ar) jo temas integruoti į kitus mokomuosius dalykus. Įgyvendinant etninės kultūros pažinimo, raiškos ir vertybių refleksijos veiklas ir ugdymo turinį, svarbu juos derinti su įvairių dalykų ugdymo programomis.

II. ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

5. Etninės kultūros ugdymo tikslas – sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui pažinti etninės kultūros savitumą ir gyvybingumą, ugdyti tautinį tapatumą ir savivertę, pasitikėjimą laiko patikrintų tradicijų galiomis, bendruomeniškumą, suvokti save kaip tautos kultūros kūrybingą tęsėją, vertinti ir gerbti Lietuvos tautinių bendrijų etnines tradicijas, pasaulio kultūrų įvairovę.

6. Pradinio ugdymo uždaviniai. Siekdami etninės kultūros ugdymo tikslo mokiniai:

6.1. Įgyja jų amžių atitinkančių etninės kultūros reiškinių ir vertybių pažinimo pagrindus, tyrinėdami tautos palikimo įvairovę ir susipažindami su kitų tautų tradicijomis.

6.2. Lavina kūrybinius gebėjimus, įgyvendina prigimtinius poreikius žaisti ir kurti, išbandydami įvairius etnokultūrinės raiškos būdus.

6.3. Laikosi tradicijų, stiprina ryšį su artimiausia aplinka (šeima, gimine, draugais, kaimynais, klasės ir mokyklos bendruomene, gyvenamąja vieta), formuojasi bendruomeniškumu grindžiamą elgseną.

6.4. Domisi kitų tautų tradicijomis, jų įvairove.

6.5. Formuojasi vertybines patriotines nuostatas ir tautinį tapatumą, stiprindami ryšį su tauta ir Tėvyne.

7. Pagrindinio ugdymo uždaviniai. Siekdami etninės kultūros ugdymo tikslo mokiniai:

7.1. Nagrinėja tautos tradicijų ir etnografinių regionų kultūros ypatybes, savitumą ir vertę, įvairių kultūrų sąsajas.

7.2. Gilina suvokimą apie etninę kultūrą kaip nuolat atsinaujinančią, gyvybingą tradiciją,

išreiškiamą įvairiais būdais skirtinguose sociokultūriniuose kontekstuose.

7.3. Plėtoja etnokultūrinės raiškos gebėjimus ir savo kūrybiškumą, apimdami įvairias etninės kultūros sritis, žanrus, formas ir stilius, tęsdami tradicijas.

7.4. Pritaiko etninės kultūros žinias ir raiškos gebėjimus savo veikloje, šeimoje, giminėje, mokyklos ir vietos bendruomenėse bei už jų ribų, ugdydamiesi tautinę savivertę ir bendruomeniškumą.

7.5. Vertina įvairių tautų tradicijas.

7.6. Formuojasi tradicijomis grindžiamas dorovines, ekologines ir estetines nuostatas bei atsakingumą už etnokultūrinių vertybių puoselėjimo tęstinumą.

8. Vidurinio ugdymo uždaviniai. Siekdami etninės kultūros ugdymo tikslo mokiniai:

8.1. Gilina ir sistemina žinias apie tautos etninę kultūrą, jos raidą nuo seniausių laikų, palygindami baltų kultūrą su kitomis kultūromis, nagrinėdami jų tarpusavio sąsajas skirtinguose istoriniuose ir sociokultūriniuose kontekstuose.

8.2. Analizuoja skirtingų kultūrų paveldo ir dabartinių tradicijų savitumą bei įvairovę.

8.3. Stiprina etnokultūrinės raiškos kūrybines galias tęsdami tradicijas, gilindamiesi į įvairių sričių simboliką, stilistiką ir kitas specifines ypatybes.

8.4. Kūrybiškai taiko etnokultūrinių žinių ir raiškos gebėjimus savo gyvenime.

8.5. Diskutuoja apie kultūrinę įvairovę, tradicines vertybes ir jų reikšmę dabarčiai.

8.6. Formuojasi tradicijomis grindžiamą pasaulėvaizdį, atsakomybę dėl paveldėtos Lietuvos tradicinės kultūros tęstinumo.

III. KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

9. Įgyvendinant Etninės kultūros bendrąją programą mokiniai ugdomi pažinimo, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pilietiškumo, kultūrinę, komunikavimo ir skaitmeninę kompetencijas.

10. Pažinimo kompetencija. Etninės kultūros dalyku pažinimo kompetenciją mokiniai ugdomi nagrinėdami tautos kultūros reiškinius ir objektus, jų kilmę, prasmę, savitumą bei įvairovę skirtinguose istoriniuose ir sociokultūriniuose kontekstuose. Per etninės kultūros pamokas mokiniai aiškinasi etninės kultūros faktus ir sąvokas, aptaria įvairių subjektų (asmenų, kuriančių ir puoselėjančių etninės kultūros vertybes, jas kaupiančių ir tyrinėjančių) vaidmenį. Perimdami tautos kultūros tradicijų patirtį, ugdomi gebėjimus pažinti save ir pasaulį. Siedami įvairių etninės kultūros sričių žinias, patirtį ir įgūdžius, palygindami įvairias tradicijas, formuojasi etninės kultūros visumos suvokimą.

11. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Per etninės kultūros pamokas mokiniai kuria darnius tarpusavio santykius, suvokdami savo vaidmenį šeimos, giminės, bendruomenės ir tautos sociokultūriniame gyvenime, perimdami paprotines elgesio normas, puoselėdami ir tęsdami socialinėje terpėje susiformavusias tradicijas, analizuodami jų kaitą ir dėsningumus. Remdamiesi iš kartos į kartą perduodama išmintimi, mokiniai ugdomi atjautą ir pagarbą vienas kitam, formuojasi ekologines nuostatas ir glaudų ryšį su gamta, poreikį atsakingai elgtis. Nagrinėdami sveikatos tausojimo, liaudies medicinos papročius, žaisdami tradicinius žaidimus, šokdami šokius ir užsiimdami kita fizine bei psichine sveikatą stiprinančia etnokultūrine veikla, mokiniai ugdomi sveikos gyvensenos nuostatas ir įgūdžius.

12. Kūrybiškumo kompetencija. Mokiniai ugdomi kūrybiškumo kompetenciją išreiškdami savo tradicinės kultūros patirtį, tenkindami įgimtą kūrybinės saviraiškos poreikį. Kelia ir plėtoja etnokultūrinėmis tradicijomis pagrįstas idėjas, analizuodami, lygindami ir derindami įvairias etnokultūrinės kūrybos formas. Pasirenka interpretacijoms ir kūrybai reikalingus etnokultūrinius šaltinius, interpretuoja ir kuria įvairių etninės kultūros sričių kūrinius. Pristato, argumentuotai vertina savo ir kitų kūrybą, atsižvelgdami į tradicijas, estetiką, reikšmingumą sau ir kitiems.

13. Pilietiškumo kompetencija. Pilietiškumo kompetenciją mokiniai ugdomi pažindami tradicijų galią, telkiančią ir vienijančią bendruomenę, visuomenę, tautą. Analizuodami protėvių išmintį, mokiniai gilina į darnaus gyvenimo dėsningumus, diskutuoja apie tapatumo, bendruomeniškumo,

socialinės ir kultūrinės, pilietinės atsakomybės svarbą. Mokiniai nagrinėja paprotinę teisę, formuojasi harmoningą pasaulėjautą, darnų santykį su gamta, iš kartos į kartą perduodamą pagarbą Gėriui, Gyvybei ir Žemei, meilę Tėvynei. Per etninės kultūros pamokas mokiniai ugdo solidarumą ir pagarbą, lygindami ir vertindami savo ir kitų tautų tradicijas, jų savitumą. Per įvairią etnokultūrinę raišką išreiškia savo pilietiškumo suvokimą. Pilietines nuostatas mokiniai ugdo aktyviai dalyvaudami bendruomeniniame ir visuomeniniame gyvenime, prisidedami prie darnios socialinės, kultūrinės ir ekologinės aplinkos kūrimo.

14. Kultūrinė kompetencija. Mokiniai ugdo kultūrinę kompetenciją gilindamiesi į kultūrinę atmintį, formuodamiesi žiniomis grįstą etnokultūrinę savimonę, išbandydami įvairią etnokultūrinę raišką, plėtodami savo polinkius ir talentus, dalyvaudami etninės kultūros veikloje, suvokdami save kaip šeimos ir giminės, bendruomenės, etnografinio regiono, tautos tradicijų tęsėjus. Mokiniai analizuoja savąją etninę kultūrą palygindami įvairiais aspektais su kitomis kultūromis, vertindami kultūrinę įvairovę, nagrinėdami Lietuvos ir pasaulio kultūrinio paveldo reikšmę dabarčiai, pagrįsdami etninės kultūros reikšmę asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei formuotis.

15. Komunikavimo kompetencija. Mokiniai ugdo komunikavimo kompetenciją išreikšdami etnokultūros patirtį ir žinias įvairiomis formomis (žodine, grafine, muzikos, šokio, teatro, medijų ir kt.), formuluodami ir pagrįsdami idėjas, tinkamai vartodami sąvokas. Per etninės kultūros raišką mokiniai stiprina tarpusavio ryšius, norą bendrauti. Bendrauja laikydamiesi paprotinių elgesio normų (dėmesingumo, pagarbos pašnekovui), pasirinkdami tinkamą raišką, kurdami teigiamus tarpusavio santykius, atsižvelgdami į komunikavimo tradicijų panašumus ir skirtumus.

16. Skaitmeninė kompetencija. Skaitmeninę kompetenciją mokiniai ugdo tikslingai naudodamiesi skaitmeninėmis technologijomis informacijos paieškai, apdorojimui ir pateikimui, pristatymų ir etnokultūrinių projektų rengimui, bendravimui ir bendradarbiavimui; atsakingai, saugiai naudojasi skaitmeniniais įrankiais, technologijomis, etiškai bendrauja skaitmeninėje erdvėje.

IV. PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI

17. Etninės kultūros pažinimas. Nagrinėdami etninės kultūros reiškinius ir objektus, aptardami etninės kultūros subjektų vaidmenį, lygindami etnografinių regionų tradicijas, mokiniai pažins etnokultūrinių reiškinių savitumą, gyvybingumą ir įvairovę skirtinguose istoriniuose, sociokultūriniuose kontekstuose. Siedami įvairias jos sritis, paaiškindami etninės kultūros sąsajas su šeimos, mokyklos ir vietos bendruomenių gyvenimu, palygindami lietuvių ir kitų tautų tradicijas, mokiniai ugdysis etninės kultūros visumos suvokimą. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

17.1. Nagrinėja etninės kultūros reiškinius ir objektus skirtinguose kontekstuose.

17.2. Analizuoja etninės kultūros sritis ir jų sąsajas.

18. Etninės kultūros raiška. Išbandydami įvairius etnokultūrinės raiškos būdus, apimančius skirtingas etninės kultūros sritis ir žanrus, įgyvendindami tradicijomis grindžiamas kūrybines idėjas, mokiniai plėtos prigimtinius kūrybinius ir bendravimo poreikius, saviraiškos gebėjimus. Tyrinėdami ir aptardami tradicinių kūrinių ypatybes bei panaudojimo galimybes, dalindamiesi savo patirtimi, mokiniai kūrybiškai taikys etninės kultūros žinias ir raiškos gebėjimus savo veikloje, šeimoje, giminėje, mokyklos ir vietos bendruomenėse bei už jų ribų. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

18.1. Atlieka ir interpretuoja įvairių žanrų liaudies kūrybą, kuria tradicijų pagrindu.

18.2. Kelia ir kūrybiškai įgyvendina etninės kultūros raiškos idėjas.

19. Etninės kultūros vertybių refleksija (vertinimas). Etninės kultūros vertybių formavimasis yra ypač svarbus mokiniams ugdantis asmeninį santykį su tautos papročiais, teigiamą jų požiūrį į kitų tautų tradicijas ir kultūrų įvairovę. Etnokultūrinio ugdymo procese mokiniai savo suvokimą apie tradicijų reikšmę asmens, šeimos, visuomenės, tautos ir valstybės gyvenime išreiškė įvairiomis priemonėmis ir formomis. Gebėdami argumentuoti pagrįsti etninės kultūros vertę, mokiniai kursis vientisą pasaulėvaizdį, ugdysis bendruomeniškumu grindžiamą elgseną, atsakomybę už etnokultūrinių vertybių puoselėjimą ir tęstinumą. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- 19.1. Svarsto etnokultūrinių vertybių reikšmę.
- 19.2. Išreiškia asmeninį santykį su etnine kultūra.

V. ETNOKULTŪRINIO UGDYMO MOKYMOSI APLINKA

20. Etninės kultūros ugdymas padeda kurti gimnazijos kultūrinę aplinką, apimančią gimnazijos puoselėjamas ir kuriamas tradicijas, gimnazijos bendruomenės renginius, aplinkotyros ir aplinkotvarkos veiklas, taip skatinant meilę ir pagarbą savo gyvenamajai, gimtajai vietai. Svarbu kurti tinkamą emocinę mokymosi aplinką nepamirštant tradicinio dorovinio elgesio ir bendravimo normų, padedančių mokinių ir mokytojų, pačių mokinių tarpusavio santykius grįsti pagarba vienas kitam, atvirumu ir nuoširdumu, plėtoti tradicinius vertybinius santykius su kitais žmonėmis iraplinkiniu pasauliu.

21. Etninės kultūros ugdymas vyksta ne tik klasėje, mokykloje, bet ir už jos ribų.

22. Mokiniam sudaromos galimybės bendradarbiauti, dirbti grupėmis ir visiems kartu atlikti pavestas užduotis; per pamokas bei neformaliojo švietimo užsiėmimų metu naudotis įvairia informacine medžiaga (garso ir vaizdo įrašais, informaciniais leidiniais, sieniniais žemėlapiais, mokomosiomis kompiuterinėmis programomis, internetu ir kita), naudoti įvairius prietaisus ir įrangą, stebėti ir tirti aplinką; vykdyti projektinę veiklą ir organizuoti įvairias etnokultūrines šventes, rengti pažintines ir temines išvykas, suteikiančias žinių etnokultūriniais klausimais.

VI. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

23. Programa įgyvendinama integruojant etninę kultūrą į visus dalykus ir į daugelį gimnazijos gyvenimo sričių, kai aktualios etninės kultūros temos nagrinėjamos ne tik per dalykų pamokas, bet ir per neformalųjį švietimą, gimnazijos bendruomeniniame gyvenime (įgyvendinant gimnazijos pasirinktą sustiprinto etnokultūrinio ugdymo kryptį bei projektinę veiklą).

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

24. Programa skirta mokiniams besimokantiems pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo centruose. Programa taikoma įvairių poreikių mokiniams. Ji integruojama į mokomuosius dalykus nedidinant numatyto Bendruosiuose ugdymo planuose pamokų skaičiaus bei neformalųjį ugdymą. Programą koordinuoja direktoriaus pavaduotojas ugdymui. Programos prieduose nurodoma, kokios temos ir į kokius mokomuosius dalykus integruojamos. Dėstomos etnokultūros temos atsispindi mokytojų ilgalaikiuose planuose.

ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOJOS PROGRAMOS INTEGRAVIMAS Į ATSKIRUS DALYKUS IR NEFORMALŪJĮ ŠVIETIMĄ PAGAL TEMINES SRITIS 1–2 KLASĖSE

Eil.Nr.	Teminė sritis	Žinios ir pasiekimai	Integruotos etninės kultūros pamokos
1.	Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai		
1.1	Žmogus, šeima, giminė	Mokiniai aptaria žmogaus ir jo kūno dalių įvairumus, šeimos santykių atspindžius sakinės ir dainuojamosios tautosakos pavyzdžiuose. Aptaria šeimos santykių modelį tradicinėje kultūroje, aiškinasi senosius giminystės pavadinimus. Pasakoja apie savo šeimos ir giminės istoriją, tradicijas. Susipažįsta su tautinių vardų įvairove ir vardinių tradicijomis. Mokosi vaikų ir šeimos tematikos tradicinių žaidimų, šokių, pasakojimų, dainų, juos įtraukia į savo kūrybinę raišką.	Lietuvių kalba ir gamtos mokslai, visuomeninis ugdymas, etika, tikyba, dailė, technologijos, muzika, teatras, fizinis ugdymas, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“
1.2.	Papročiniai elgesys ir vertybės	Pasidalindami savo išpūdžiais ir vadovaudamiesi įgytomis etnokultūrinėmis žiniomis, mokiniai aptaria ir išreiškia savo nuomonę apie paprotinį elgesį ir vertybes bendraujant su bendraamžiais, vyresniais ir jaunesniais žmonėmis, svečiais. Susipažįsta su tradiciniu etiketu prie stalo, jo mokosi kurdami vaidinimus, žaisdami. Nagrinėja bendruomeniškumo, darbštumo, kaip vertybių, pavyzdžius tautosakoje, bičių įvairdžio ir bičiulystės reikšmę tradicinėje kultūroje. Aiškinasi juokavimų tradicijas, su jomis susijusią tautosaką.	Lietuvių kalba ir literatūra, visuomeninis ugdymas, etika, tikyba, technologijos, muzika, teatras, dramos būrelis
1.3.	Mitybos papročiai	Remdamiesi pavyzdžiais, mokiniai nusako tradicinius kasdieninius ir šventinius patiekalus bei jų gaminimo būdus. Aiškinasi duonos svarbą šeimos gyvenime, tyrinėja „duonos kelią“, atpažįsta įvairias Lietuvoje tradiciškai augintas javų rūšis. Mokiniai skaito pasakojimus, mokosi mėslių, patarlių, priežodžių, dainų apie javus, duoną ir kitus tradicinius patiekalus, žaidžia jų tematikos žaidimus, eina ratelius.	Lietuvių kalba ir literatūra, visuomeninis ugdymas, gamtos mokslai, etika, tikyba, technologijos, muzika, teatras, fizinis ugdymas, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“

1.4.	Sveikatos tausojimo papročiai	Mokiniai aptaria „gyvenimą su saule“ – etninei kultūrai būdingą dienos režimą. Susipažįsta su namų švarinimosi papročiais (kasdien ir prieš šventes), mokosi mįslių, patarlių, priežodžių apie švarą ir naudotus įrankius (pavyzdžiui, šluotą), aiškinasi su jais susijusius tikėjimus. Nagrinėja ir savais žodžiais įvardija tradicinei kultūrai būdingą požiūrį į žalingus įpročius.	Lietuvių kalba ir literatūra, visuomeninis ugdymas, gamtos mokslai, etika, tikyba, technologijos, muzika, teatras, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“
2.	Regioninės tapatybės raiška ir gyvenamoji aplinka		
2.1.	Tradicinė apranga ir išvaizda	Mokiniai apibūdina svarbiausias tautinio kostiumo ypatybes, išvardija pagrindines tautinio kostiumo sudedamąsias dalis (drabužius, apavą, papuošalus ir kitus aksesuarus), palygina šeimos narių tradicinę kasdienę ir šventinę aprangą. Aptaria mergaičių tradicines šukuosenas. Mokosi pasidaryti tautinio kostiumo detalių (pvz., nusiausti juostų), kuria savo tautinį kostiumą.	Lietuvių kalba ir literatūra, visuomeninis ugdymas, gamtos mokslai, etika, tikyba, technologijos, būrelis „Vėrinėlis“, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“
2.2.	Gimtinė ir namai	Mokiniai nagrinėja tradicinę <i>namų</i> sampratą ir jos atspindžius tautosakoje. Mokosi folkloro kūriniių apie namus. Tyrinėdami vaizdinę medžiagą ar apsilankę etnografiniame kaime, sodyboje, muziejuje susipažįsta su tradicine sodyba, aptaria jos vidų ir aplinką. Tradicinę sodybą interpretuoja įvairiomis kūrybinės raiškos formomis.	Lietuvių kalba ir literatūra kalba, muzika, dailė ir technologijos, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, būrelis „Vėrinėlis“
3.	Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla		
3.1	Žmogus ir gamta senojoje pasaulėžiūroje	Mokiniai nagrinėja tautosaką apie pasaulio ir žmogaus sukūrimą. Pateikdami pavyzdžių, aptaria žmogaus ir gamtos paraleles tradicinėje kultūroje. Nusako dangaus šviesulių, žemės, vėjo, vandens, medžio, miško reikšmę senojoje lietuvių pasaulėžiūroje. Tyrinėja pasakojimus ir kitus šaltinius apie šventus akmenis, šaltinius, kalnus ir kt. Remdamiesi pavyzdžiais, savais žodžiais apibūdina mitines būtybes (aitvarus, kaukus, milžinus, nykštukus ir kt.), interpretuoja jų įvaizdžius savo kūrybinėje veikloje. Mokosi patarlių ir mįslių apie žmogų, žemę, dangų ir kitus aptartus dalykus.	Lietuvių kalba ir literatūra, visuomeninis ugdymas, gamtos mokslai, etika, tikyba, technologijos, muzika, teatras, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, jaunųjų miško bičiulių būrelis „Girinukas“

3.2.	Kalendoriniai papročiai ir šeimos narių tradiciniai darbai.	Mokiniai aiškinasi kalendorinių metų ir paros laiko sampratą tradicinėje kultūroje. Susipažįsta ir pagal galimybes išbando liaudies naudotus būdus kalendoriniam ir paros laikui nustatyti. Aptaria senuosius mėnesių, paros meto (valandų) pavadinimus. Remdamiesi patirtimi ir etnokultūrinėmis žiniomis, apibūdina išskrendančių paukščių dienas, Vėlines. Aptaria „Ožio vedimo“ paprotį ganiavos pabaigoje. Nagrinėja ir savais žodžiais apibūdina papročius per svarbiausias žiemos šventes – Kūčias ir Kalėdas, Tris karalius, Naujuosius metus, Užgavėnes. Aiškinasi, kokius tradicinius darbus šeimos nariai dirbdavo žiemą (verpė, audė, pynė, vijo virves ir kt.), kuria žiemos metui būdingus namų puošybos elementus – šiaudinius dirbinius ir karpinius. Aptaria parskrendančių paukščių dienų, Verbų ir Velykų tradicijas. Išskiria svarbiausius pavasario darbus: arimą, sėjimą, piemenavimo pradžia. Nagrinėja piemenėlių šaukinių gyvuliams, paukščių pamėgdžiojimų įvairovę. Nusako svarbiausios vasaros šventės – Rasų (Joninių, Kupolių) – pagrindines ypatybes.	Lietuvių kalba ir literatūra, matematika, gamtos mokslai, etika, tikyba, technologijos, muzika, teatras, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, dramos būrelis
4.	Liaudies kūrybos palikimas ir tęstinumas		
4.1.	Liaudies kūrybos samprata	Mokiniai aiškinasi <i>liaudies kūrybos</i> sampratą, pateikia pavyzdžių iš artimiausios aplinkos. Aptaria suaugusiųjų kūrybą vaikams (lopšines, žaidimus ir kt.) ir vaikų atliekamą liaudies kūrybą (skaičiuotes, žaidimus, ratelius, daineles, garsų pamėgdžiojimus, greitakalbes ir kt.). Klausosi, stebi ir išbando jų pavyzdžius.	Lietuvių kalba ir literatūra, muzika, teatras, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“
4.2.	Sakytinis, muzikinis ir žaidybiniis folkloras	Mokiniai seka pasakas be galo, gyvulines ir buitines pasakas, dainuoja liaudies dainas. Žaidžia spėjimo, dialoginius, dainuojamuosius vaikų žaidimus, kuria vaidinimus etnokultūrine tematika. Groja tradiciniais vaikų muzikos instrumentais.	Lietuvių kalba ir literatūra, etika, tikyba, technologijos, muzika, teatras, fizinis ugdymas, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, dramos būrelis
4.3.	Tautodailė	Mokiniai atpažįsta būdingus lietuviškus tradicinius ornamentus ir taiko juos savo kūryboje. Aiškinasi, kas yra tautodailė, pasigamina nesudėtingų jos gaminių.	Dailė, technologijos, būrelis „Vėrinėlis“

Laukiami rezultatai: mokiniai ugdomi gebėjimus suvokti ir tyrinėti etnokultūrinius reiškinius, suvoks savo tautos ir jos kultūros savitumą, pritaikys įgytus gebėjimus ir inicijuos etnokultūrinę raišką asmeniniame, šeimos gyvenime.

**ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOJOS PROGRAMOS INTEGRAVIMAS Į ATSKIRUS DALYKUS IR NEFORMALŪJĄ
ŠVIETIMĄ PAGAL TEMINES SRITIS 3-4 KLASĖSE**

Eil.Nr.	Teminė sritis	Žinios ir pasiekimai	Integruotos etninės kultūros pamokos
1.	Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai		
1.1	Šeima, giminė ir bendruomenė.	Remdamiesi įgytomis etnokultūrinėmis žiniomis ir savo patirtimi, mokiniai aptaria šeimos, giminystės tradicijų tęstinumą, pateikia pavyzdžių iš savo aplinkos. Nagrinėja ir palygina skirtingų kartų ryšius anksčiau ir dabar. Aiškinasi, koks yra krikšto tėvų vaidmuo tradicinėje kultūroje. Nagrinėdami bendruomenės sampratą, apibūdina savo klasės, mokyklos, vietos bendruomenes. Diskutuoja apie geros kaimynystės ir bendruomeninio gyvenimo tradicijas, pateikia šia tema patarlių, priežodžių ir kitos tautosakos pavyzdžių. Įvertindami papročių pavyzdžius ir pasidalindami savo patyrimu, apibūdina bendruomenės ir giminės vaidmenį svarbiausiose tradicinėse šeimos apeigose – krikštynose, vestuvėse ir laidotuvėse. Atpažįsta tautą kaip bendruomenę, aiškinasi svarbiausius tautinius simbolius. Įvardija artimoje aplinkoje esančias kitas tautas, tautines bendrijas.	Lietuvių kalba ir literatūra, gamtos mokslai, visuomeninis ugdymas, etika, tikyba, dailė, technologijos, muzika, teatras, fizinis ugdymas, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“
1.2.	Paprotinis elgesys ir vertybės	Remdamiesi patarlėmis, priežodžiais, pasakomis ir kita tautosaka, mokiniai nagrinėja tradicinės bendruomenės doros principus – atjautą, silpnesnių ir nuskriaustų globą, pagarbą vyresniems, tarpusavio pagalbą ir kt. Apibūdina ir išvardija tradicinius pasisveikinimus, atsisveikinimus, palinkėjimus. Aiškinasi bendravimo papročius ir etiketo ypatumus šeimos apeigose – krikštynose, vestuvėse, laidotuvėse. Diskutuoja apie tradicinei bendruomenei būdingą pagarbų požiūrį į kultūrą ir jos kūrėjus, kitus šviesuolius.	Lietuvių kalba ir literatūra, visuomeninis ugdymas, etika, tikyba, technologijos, muzika, teatras
1.3.	Mitybos ir sveikatos papročiai	Pasidalindami savo žiniomis ir rasta informacija šaltiniuose, mokiniai apibūdina įvairių kalendorinių švenčių svarbiausius apeiginius valgius, kai kuriuos iš jų pasigamina. Nagrinėja įvairių tradicinių maisto produktų ir vaistažolių naudingas	Lietuvių kalba ir literatūra, visuomeninis ugdymas, gamtos mokslai, etika, tikyba, technologijos, muzika, teatras, fizinis ugdymas, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“

		sveikatai savybes, atpažįsta vaistažoles, pasigamina arbatų ar kitų gėrimų, valgių. Diskutuoja apie grūdinimosi papročius, aiškinasi senuosius prausimosi būdus, palygina pirties tradicijas praeityje ir dabar.	
2.	Regioninės tapatybės raiška ir gyvenamoji aplinka		
2.1.	Tautinis kostiumas	Naudodamiesi vaizdine medžiaga ar lankydamiesi muziejuose, mokiniai aiškinasi, iš kokių medžiagų siuvamas tautinis kostiumas, aptaria jo sudedamųjų dalių įvairovę, žieminę ir vasarinę aprangą. Susipažįsta su kai kurių tautinio kostiumo dalių (juostų, marškinių, pirštinių ir kt.) reikšme, susijusia su dovanojimo apeigomis. Išskiria tautinių juostų rūšis (pintines, vytines, austines), nagrinėja būdingus jų raštus. Palygina tautinio kostiumo nešioseną seniau ir dabar. Piešdami ar panaudodami kitus raiškos būdus, pavaizduoja atskiras tautinio kostiumo dalis, jų medžiagas, raštus. Išbando nesudėtingą juostų pynimą, marškinių siuvinį ir kt.	Lietuvių kalba ir literatūra, visuomeninis ugdymas, gamtos mokslai, etika, tikyba, technologijos, būrelis „Vėrinėlis“, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, dailė
2.2.	Gyvenamoji vietovė	Mokiniai tyrinėja gyvenamosios vietovės kultūrinį kraštovaizdį – archeologijos, istorijos, architektūros ir gamtos paminklus, renka ir aptaria su jais susijusias istorijas, sakmes ir padavimus, aiškinasi vietovardžių kilmę. Panaudodami nuotraukas ir kitus šaltinius, palygina gimtosios vietovės kraštovaizdį seniau ir dabar. Ieško duomenų ir pristato miesto, miestelio ar kaimo įkūrimo istoriją, susipažįsta su vietos žymių žmonių veikla ir jos reikšme.	Lietuvių kalba ir literatūra, gamtos mokslai, technologijos, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, dramos būrelis
3.	Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla		
3.1	Žmogus ir gamta senojoje pasaulėžiūroje	Mokiniai nagrinėja, gamtos objektų ir reiškinių (vaivorykštės, perkūnijos, žaibavimo ir kt.) suvokimą tradicinėje kultūroje, žmogaus ir gamtos sąsajas, pagarbą kiekvienai gyvybei, gamtosaugines nuostatas. Tyrinėja <i>Pasaulio medžio</i> vaizdinį, pateikdami pavyzdžius iš tautosakos ir kitos liaudies kūrybos. Remdamiesi šaltiniais, apibūdina pagrindinius senovės lietuvių dievus (Perkūną, Žemyną, Gabiją, Laimą ir kt.), mitologizuotus dangaus kūnus (Saulę, Aušrinę, Dievaitį	Lietuvių kalba ir literatūra, gamtos mokslai, etika, technologijos, muzika, teatras, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, dramos būrelis, jaunųjų miško bičiulių būrelis „Girinukas“

		Mėnulį). Analizuoja liaudies kūrybą, susijusią su mitinėmis būtybėmis (laumėmis, giltinėmis, velniais ir kt.). Nusako gyvūnų (žvėrių, žalčių ir gyvačių, paukščių) mitines reikšmes. Aptaria <i>Paukščių tako</i> sampratą.	
3.2.	Bendruomeniniai darbai ir kalendoriniai papročiai tradicinėje kultūroje	Mokiniai aptaria tradicinius vaikų, moterų, vyrų darbus kaimo bendruomenėje. Aiškinasi <i>talkos</i> sąvoką ir bendruosius įvairių talkų bruožus. Išskiria svarbiausius bendruomeninius rudens darbus – bulviakasį, žiemkenčių sėją, kūlimą, linamynį. Aptaria rudens lygiadienį ir jo šiuolaikines tradicijas. Nusako pagrindinius advento papročius, darbus per to meto bendruomenines vakarones, Kūčių apeigas, „Blukio vilkimo“ paprotį. Aptaria Grabnyčių (Perkūno dienos), Šv. Agotos (Gabijos, Duonos) dienos papročius. Apibūdina pavasario lygiadienį ir jo šiuolaikines tradicijas. Nagrinėja Melų dienos tradicijas. Apibūdina Velykinio laikotarpio papročius nuo Verbų iki Atvelykio. Nurodo pirmosios žalumos ir ganiavos pradžios šventės Jurginių (Jorės) ir Sekminių, kaip piemenų šventės, panašumus ir skirtumus. Dainuoja piemenėlių dainas, pasigamina nesudėtingų instrumentų ir jais groja, žaidžia judriuosius ir dainuojamuosius žaidimus, pristato tradicinius juokavimus. Išskiria bendruomeninius vasaros darbus – šienapjūtę, rugiapjūtę, linarūtę. Aptaria svarbiausius kaimo amatus. Tyrinėja gyvenamosios vietovės amatininkystės tradicijas.	Lietuvių kalba ir literatūra, gamtos mokslai, etika, technologijos, muzika, teatras, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, fizinis ugdymas, dramos būrelis
4.	Liaudies kūrybos palikimas ir tęstinumas		
4.1.	Sakytinis, muzikinis ir žaidybinių folkloras	Mokiniai aiškinasi skaičiuočių, greitakalbių, patarlių, priežodžių, mįslių ir kitų trumpųjų pasakymų paskirtį, pasirenka jų atlikimo formą (rengia varžytuves, viktorinas ir kt.). Aptaria ir seka melų, stebuklines pasakas, išskiria pasakas su dainuojamaisiais intarpais. Diskutuoja apie šurpių sekimo tradiciją. Dainuoja vaikų dainas apie gamtą. Susipažįsta su našlaičių dainomis, bendraisiais raudų tradicijos bruožais. Apibūdina tradicinius ganymo, medžioklės garso ir muzikos įrankius, kai kuriuos išbando. Žaidžia vaidybinius ir „fantų“ žaidimus. Užrašo šeimos ir giminės dainų, tautosakos, žaidimų ir kt.	Lietuvių kalba ir literatūra, muzika, teatras, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, dramos būrelis

4.2.	Tautodailė	Mokiniai aiškinasi <i>paprotinės</i> tautodailės sampratą, gaminasi dirbinius (verbas, margučius, šiaudinius sodus, kalėdinius žaisliukus ir kt.).	Dailė, technologijos, būrelis „Vėrinėlis“
4.3.	Kolektyvinė ir individuali tradicinė kūryba.	Mokiniai aptaria liaudies kūrybos kolektyvinę prigimtį ir individualią kūrybinę raišką. Kuria pasakas, skaičiuotes, vaidinimus ir kitus kūrinius remdamiesi tradiciniais pavyzdžiais.	Lietuvių kalba ir literatūra, muzika, teatras, etnokultūros būrelis „Veliuonėlė“, dramos būrelis

Laukiami rezultatai: mokiniai ugdytis gebėjimus suvokti ir tyrinėti etnokultūrinius reiškinius, suvoks savo tautos ir jos kultūros savitumą, pritaikys įgytus gebėjimus ir inicijuos etnokultūrinę raišką asmeniniame, šeimos gyvenime.

**ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOJOS PROGRAMOS INTEGRAVIMAS Į ATSKIRUS DALYKUS IR NEFORMALŲJĮ ŠVIETIMĄ
PAGAL TEMINES SRITIS 5-6 KLASĖSE**

Eil.Nr.	Teminė sritis	Žinios ir pasiekimai	Integruotos etninės kultūros pamokos
1.	Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai		
1.1	Bendruomenių įvairovė.	Regioninė ir tautinė savimonė. Mokiniai nagrinėja bendruomenių įvairovę (klasės, mokyklos, kaimo ar miestelio, mikrorajono ir kt.), aptaria bendruomeninio gyvenimo tradicijas, palygina jas praeityje ir dabar. Priskiria save tam tikrai bendruomenei, svarsto jos tradicijų tęstinumo ar plėtros galimybes. Pateikia skirtingų šalių bendruomeninių tradicijų pavyzdžių. Remdamiesi tyrimais ir pavyzdžiais aiškinasi, kas yra <i>regioninė</i> ir <i>tautinė</i> savimonė, išreiškia savo pastebėjimus šiuo klausimu. Pasitelkdami tautosaką ir kitus šaltinius, nagrinėja įvairias tautos kilmės istorijas. Apibūdina Lietuvos tautines bendrijas ir kaimynines tautas.	Lietuvių kalba ir literatūra, gamta ir žmogus, dorinis ugdymas, geografija, istorija, pilietiškumo pagrindai, gyvenimo įgūdžiai, dramos būrelis „Skrynelė“.
1.2.	Paprotingas elgesys ir vertybės	Pateikdami pavyzdžių iš tautosakos ir istorijos, mokiniai svarsto tradicinių vertybių – gyvenimo darnos ir išminties, gimtojo krašto ir Tėvynės meilės – aktualumą dabarčiai. Diskutuoja apie juoko reikšmę etninėje kultūroje, išskiria juokavimo tradicijų būdingas savybes, tyrinėja liaudies anekdotų įvairovę ir kitus humoristinės tautosakos pavyzdžius. Nagrinėja ir kritiškai vertina tradicinius keiksmus, jų teigiamas ir neigiamas ypatybes.	Lietuvių kalba ir literatūra, muzika, gyvenimo įgūdžiai, dramos būrelis „Skrynelė“.
2.	Regioninės tapatybės raiška ir gyvenamoji aplinka		
2.1.	Tautinis ir archeologinis kostiumas	Naudodamiesi įvairiais šaltiniais, mokiniai apibūdina XIX–XX a. pr. tautinio kostiumo savitumą skirtinguose Lietuvos etnografiniuose regionuose – spalvas, raštus, galvos apdangalus, papuošalus ir kitas būdingas aprangos dalis. Nagrinėja skirtingo statuso žmonių tradicinę aprangą, atskirų jos dalių paskirtį ir sąsajas su apeigomis. Išsamiau tyrinėja savo	Lietuvių kalba ir literatūra, gamta ir žmogus, geografija, istorija, dailė, technologijos, dramos būrelis „Skrynelė“.

		(ar pasirinkto) etnografinio regiono tautinį kostiumą, kuria jo modelį. Susipažįsta su senovės baltų aprangos svarbiausiais bruožais, būdingomis detalėmis.	
2.2.	Etnografiniai regionai, šalies kraštovaizdžio ypatybės	Mokiniai tyrinėja gyvenamosios vietovės kultūrinį kraštovaizdį – archeologijos, istorijos, architektūros ir gamtos paminklus, renka ir aptaria su jais susijusias istorijas, sakmes ir padavimus, aiškinasi vietovardžių kilmę. Panaudodami nuotraukas ir kitus šaltinius, palygina gimtosios vietovės kraštovaizdį seniau ir dabar. Ieško duomenų ir pristato miesto, miestelio ar kaimo įkūrimo istoriją, susipažįsta su vietos žymių žmonių veikla ir jos reikšme.	Lietuvių kalba ir literatūra, gamta ir žmogus, dorinis ugdymas, geografija, istorija, pilietiškumo pagrindai, dramos būrelis „Skrynelė“.
2.3	Mitybos ir sveikatos tausojimo papročiai	Tyrinėdami įvairius šaltinius, mokiniai išskiria atskirų Lietuvos etnografinių regionų kulinarinio paveldo ypatybes. Nurodo lietuviškos virtuvės tradicinius prieskonius, aiškinasi jų naudą sveikatai. Apibūdina Lietuvos tautinių bendrijų nacionalinius patiekalus. Diskutuoja apie kulinarinį paveldą šiuolaikiniame gyvenime. Gilinasi į sveikos gyvensenos tradicijas, liaudies judriųjų ir sportinių žaidimų naudą sveikatai. Pasidalija savo žiniomis apie šiuos žaidimus, juos žaidžia. Nagrinėja <i>sveikatos</i> ir <i>ligos</i> sampratą tradicinėje kultūroje, ligonio slaugymo ir lankymo papročius.	Lietuvių kalba ir literatūra, gamta ir žmogus, geografija, istorija, technologijos, fizinis ugdymas, muzika
3.	Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla		
3.1	Gamta tradicinėje kultūroje ir pasaulėžiūroje	Remdamiesi vaizdine medžiaga ir kitais šaltiniais, apsilankę nacionaliniuose, regioniniuose parkuose, tradiciniuose ūkiuose, agroturizmo ar kaimo turizmo sodybose, mokiniai tyrinėja Lietuvos tradicinę augaliją ir gyvūniją, susipažįsta su lietuviškomis naminių gyvūnų ir augalų veislėmis. Pateikdami pavyzdžių, apibūdina simbolinę bičių reikšmę, sąsajas su dievybėmis Austėja ir Bubilu. Nagrinėja augalų ir gyvūnų įvaizdžius liaudies kūryboje, aiškinasi simbolines jų reikšmes, svarbą lietuvių kultūroje ir pasaulėjautoje, išskirdami ypač gerbiamus augalus ir gyvūnus (ąžuolą, žirgą ir kt.), jų sąsajas su dievybėmis.	Lietuvių kalba ir literatūra, gamta ir žmogus, biologija, dorinis ugdymas (etika), geografija, istorija, muzika, dramos būrelis „Skrynelė“..

3.2.	Kalendoriniai papročiai, tradiciniai verslai ir prekybos būdai.	Apsilankę etnokosmologijos ar kitame muziejuje, remdamiesi įvairiais šaltiniais, mokiniai aiškinasi laiko matavimo ir kalendorinių švenčių žymenis, simbolius. Gvildena simbolines skaičių reikšmes. Apibūdina tradicines derliaus šventes ir naujus rudens švenčių papročius (Grybų šventę, Baltų vienybės dieną). Pristato rudens turgų ir mugių tradicijas. Aiškinasi Šv. Andriejaus dienos, advento, Kūčių ir Kalėdų papročių, tautosakos ir kito folkloro simboliką. Aptaria kalėdinio laikotarpio turgus (saldaturgį, šeškaturgį, žasų ir kt.). Nusako viduržiemio šventės papročius. Pateikdami pavyzdžių, įvardija Užgavėnių tradicijų panašumus ir skirtumus įvairiuose Lietuvos regionuose. Aptaria pavasario laukimo papročius, palygina šiuolaikines pavasario lygiadienio ir Žemės dienos tradicijas. Apibūdina Kaziuko mugės tradicijas, pasidalija savo išpūdžiais. Aiškinasi Joninių (Rasų, Kupolių) papročius, simbolius, apeiginius veiksmus, klausosi ir atlieka pasirinktus muzikinio folkloro kūrinius. Pasidalija išpūdžiais apie Žolynų turgų. Apibūdina tradicinius verslus Lietuvoje – bitininkystę, žvejybą, medžioklę ir kt. Aptaria jų papročius, apeigas, simboliką, sąsajas su mitiniais vaizdiniais, atspindžius tautosakoje. Nagrinėja tradicinės prekybos formas, muges Lietuvoje ir atskiruose etnografiniuose regionuose. Aptaria senuosius baltų prekybinius ryšius su kitais kraštais („gintaro kelią“ ir kt.).	Lietuvių kalba ir literatūra, gamta ir žmogus, dorinis ugdymas, geografija, istorija, pilietiškumo pagrindai, gyvenimo įgūdžiai, dailė, technologijos, muzika, dramos būrelis „Skrynelė“.
4.	Liaudies kūrybos palikimas ir tęstinumas		
4.1.	Sakytinis, muzikinis ir žaidybinis folkloras	Mokiniai išskiria sakmių, padavimų ir legendų ypatybes, pateikia žanro pavyzdžių. Aiškinasi <i>tarmės</i> , <i>patarmės</i> ir <i>šnektos</i> sampratas. Lankydami įvairiuose etnokultūros, folkloro renginiuose, klausydami įrašų, mokiniai susipažįsta su įvairių Lietuvos regionų dainomis ir kita liaudies kūryba, apibūdina jų regioninius bruožus, atlieka pasirinktus pavyzdžius. Išsamiau nagrinėja karinių - istorinių dainų žanrą. Aiškinasi ir nusako sutartinių pagrindinius bruožus ir atlikimo įvairovę (dainuojamosios, instrumentinės, šokamosios ir žaidžiamosios), klausosi jų įrašų, pasirinktus pavyzdžius atlieka. Šoka grupinius šokius, „Polką su	Lietuvių kalba ir literatūra, muzika, istorija, dramos būrelis „Skrynelė“.

		ragučiais“, žaidžia įvairius ratelius ir žaidimus. Tyrinėja tradicinius liaudies muzikos instrumentus, bando jais groti, pasakoja apie muzikavimo tradicijas Lietuvoje. Susipažįsta su išleistais liaudies žaidimų rinkiniais, palygina tradicinius vaikų žaidimus ir šokius su dabartiniais.	
4.2.	Tautodailė	Mokiniai apibūdina <i>taikomąją</i> tautodailę (tekstilės, keramikos, juvelyrikos, medžio, metalo, odos, vytelių, šaknų ar šiaudų dirbinius), aptaria jos pavyzdžius apsilankydami muziejuose ar parodose, pagal galimybes pasigamina dirbinių.	Dailė, technologijos, dramos būrelis „Skrynelė“.

Laukiami rezultatai: mokiniai palygins šeimos sandarą, narių santykius tradicinėje bendruomenėje ir šiuolaikinėje kultūroje. Paaškins senuosius ir iki šiol vartojamus giminių pavadinimus, jų reikšmę. Rinks duomenis apie savo šeimą ir giminę, jų istoriją ir tradicijas. Kūrybiškai pristatys sukurtą savo Giminės medį. Nagrinės Lietuvos kulinarinį paveldą ir mitybos papročius, sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročius tradicinėje bendruomenėje. Nagrinės tradicinių darbų papročius. Apibūdins kai kuriuos tradicinius amatus. Tyrinės savo gyvenamosios vietovės kultūrinį kraštovaizdį, su jo objektais susijusią tautosaką, gimtojo miestelio, kaimo įkūrimo istoriją ir vietos bendruomenės tradicijas.

Mokės apibūdinti medžio ir miško reikšmę etninėje kultūroje, jų įvaizdžius tradicinėje pasaulėžiūroje ir tautosakoje. Nagrinės paukščių įvaizdžius bei simboliką tautosakoje, papročiuose ir tradicinėje pasaulėžiūroje. Apibūdins liaudiškus orų spėjimo būdus, tradicinių rudens švenčių (derliaus, gavėnios pabaigos, Vėlinių) reikšmę ir papročius, žiemos ciklo papročius, apeigas ir folklorą (advento, Kalėdų, Užgavėnių, gavėnios), kai kuriuos jų regioninius ypatumus, pavasario švenčių (susijusių su grįžtančiais paukščiais, velykinio laikotarpio, Melų dienos, Sekminių) papročius ir folklorą. Nagrinės atskirus sakytinės tautosakos žanrus, dainuos pasirinktus kūrinius, gros kai kuriais liaudies muzikos instrumentais, išmoks tradicinių liaudies šokių ir žaidimų. Taikys savo etnokultūrinės žinias dalyvaudami mokyklos, vietos bendruomenės, šeimos tradicinėse šventėse. Rinks kraštotylinę medžiagą.

**ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOJOS PROGRAMOS INTEGRAVIMAS Į ATSKIRUS DALYKUS IR NEFORMALŪJĮ ŠVIETIMĄ
PAGAL TEMINES SRITIS 7–8 KLASĖSE**

Eil. Nr.	Teminė sritis	Pasiekimai	Integruotos etninės kultūros pamokos
1.	Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai	Mokiniai nagrinėja paauglystės ir jaunystės sampratą tradicinėje kultūroje, diskutuoja apie požiūrį į draugystę ir meilę. Apibūdina jaunimo brandos apeigas (inicijacijas) ir papročius, jų įvairovę ir kaitą. Tyrinėja tradicinių jaunimo ir meilės dainų, romansų ypatybes, mokosi dainuoti pasirinktas dainas. Susipažįsta su jaunimo šokių vakarėlių tradicijomis, palygina jas su dabartinėmis. Aiškinasi tradicinio šokio etiką (pakvietimą šokiui, padėką po jo ir kt.), apžvelgia porinių tradicinių šokių ir žaidimų įvairovę, juos šoka ir žaidžia. Analizuoja jaunimo vaidmenį tęsiant tradicijas tremtyje, siekiant atkurti Lietuvos nepriklausomybę XX a. etnokultūriniame sąjūdyje (žygeivių, romuviečių, kraštotyros ir folkloro judėjimuose). Palygina įvairių šalių jaunimo papročius.	Istorija, lietuvių kalba ir literatūra, geografija, dailė, muzika, technologijos, dramos būrelis, šaulių, miškininkų būreliai
2.	Paprotinis elgesys ir vertybės	Mokiniai tyrinėja svetingumo ir vaišių papročius seniau ir dabar, aptaria tradicinių vaišių dainų paskirtį. Diskutuoja apie savo ir kitų tautų paprotinio elgesio ir tradicinio etiketo ypatybes, mandagumo raišką. Remdamiesi tautosaka ir kitais etnokultūriniais šaltiniais, pateikdami pavyzdžių, pagrindžia pagarbaus bendravimo tradiciją su kitos lyties, tautybės, tikėjimo, socialinės padėties žmonėmis.	Istorija, lietuvių kalba ir literatūra, etika, tikyba.
3.	Mitybos ir sveikatos tausojimo papročiai	Mokiniai nagrinėja kalendorinių švenčių ir skirtingų sezonų tradicinį valgiaraštį, aptaria jį sveikos gyvensenos požiūriu. Pasidalindami sukaupta informacija ir savo patirtimi, apibūdina ir	Istorija, lietuvių kalba ir literatūra, etika, tikyba, muzika, dramos būrelis, fizinis ugdymas, sporto būrelis, technologijos

		<p>palygina mitybos tradicijas seniau ir dabar. Vertina kitų šalių kulinarinio paveldo ypatybes, svarsto jo paplitimą Lietuvoje. Pasinaudodami vaizdine medžiaga, leidiniais ir kitais šaltiniais, nagrinėja lietuviškų tradicinių sporto žaidimų įvairovę, išbando įvairius žaidimus. Analizuoja etnosporto plėtrą ir sklaidą Lietuvoje, pateikia kitų šalių tradicinių sporto žaidimų pavyzdžių</p>	
4.	Tautinis kostiumas	<p>Remdamiesi įvairiais šaltiniais, mokiniai aptaria lietuviško tautinio kostiumo kilmę ir raidą, aiškinasi jo reikšmę nacionalinio atgimimo laikotarpiu, tarpukario Lietuvoje ir dabar. Naudodamiesi vaizdine medžiaga ir kitais šaltiniais, palygina autentiškus tradicinius kostiumus ir jų stilizacijas tarpukariu ir vėlesniais laikotarpiais. Apibūdina ir vertina kitų Europos tautų nacionalinius kostiumus, jų nešiosenos tradicijas.</p>	<p>Istorija, lietuvių kalba ir literatūra, etika, tikyba, dailė, muzika, technologijos, dramos būrelis, vokalinio dainavimo studija</p>
5.	Tradicinė architektūra ir papročiai	<p>Mokiniai susipažįsta su namų statybos, įkurtuvių papročiais ir apeigomis, aiškinasi įvairių statinių ar jų dalių paskirtį, simbolines reikšmes. Nagrinėja dainuojamąją ir smulkiąją tautosaką apie namus, juose esančius daiktus, sodybos aplinką. Renka medžiagą apie Lietuvos tradicinių kaimų ir vienkaimių įvairovę, palygina su kitų šalių tradicinės kaimo architektūros pavyzdžiais. Diskutuoja dėl tradicinės architektūros tęstinumo šiandienos architektūriniame kraštovaizdyje svarbos.</p>	<p>Istorija, lietuvių kalba ir literatūra, etika, tikyba, muzika, dailė, keramikos būrelis, dramos būrelis</p>
6.	Liaudies astronomija ir jos simbolika	<p>Mokiniai aiškinasi pasaulio modelio sampratą, jos sąsajas su kosmologija. Tyrinėja liaudiškus būdus pasaulio kryptims nustatyti, senuosius dangaus šviesulių stebėjimo įrenginius. Aiškinasi astronominių reiškinių, dangaus šviesulių suvokimą, mitus ir simboliką tradicinėje</p>	<p>Lietuvių kalba ir literatūra, muzika, dailė, istorija, geografija, technologijos, fizika, dramos būrelis.</p>

		kultūroje, įvaizdžius tautosakoje, ornamentikoje, tradiciniuose dirbiniuose.	
7.	Kalendoriniai papročiai ir tradiciniai darbai	Remdamiesi šaltiniais mokiniai nagrinėja kalendorinių ir darbo papročių ryšį su gamtos astronominiais reiškiniais. Nusako jaunimo vaidmenį rudens talkų papročiuose. Apibūdina savitas Vakarų Lietuvos linamynio tradicijas. Analizuodami Vėlinių ir Helovyno kilmę, prasmes ir raišką, nurodo jų panašumus ir skirtumus. Nagrinėja miško kirtimo, plunksnų plėšymo ir kitas žiemos talkas. Aptaria persirengėlių papročius kalėdiniu ir Užgavėnių laikotarpiu, kaukių įvairovę ir prasmę, jas gaminasi, dalyvauja persirengėlių vaidinimuose. Tyrinėja tarpušvenčio, mėsiedo, Pelenų dienos, gavėnios, Pusiaugavėnio papročius. Aptaria Velykų lalavimo reiškinį ir supimosi tradicijas pavasariniu laikotarpiu. Diskutuoja apie tradicines ir naujas su meile, draugyste susijusias šventes (Mildos, Valentino). Palygina bendruomeninius Sekminių sambarių ir 14 rytagonių papročius, susipažįsta su paruginėmis giesmėmis, rateliais, atlieka pasirinktus kūrinius. Tyrinėja Rasos (Joninių, Kupolių) šventės kilmę, raidą. Aptaria latvių Lyguo ir Janių šventes. Apibūdina lietuviškų kalendorinių švenčių savitumą, jų reikšmę Lietuvos visuomenėje. Aiškinasi svarbiausius tradicinės žemdirbystės ir gyvulininkystės ypatumus Lietuvoje. Analizuoja lino kančios simboliką, jos elementus taiko savo kūryboje.	Technologijos, dailė, istorija, lietuvių kalba ir literatūra, muzika, dramos būrelis, vokalinio dainavimo studija, šaulių, miškininkų būreliai
8.	Sakytinis, muzikinis ir žaidybinis folkloras	Mokiniai analizuoja pasakojamosios ir retorinės tautosakos įvairovę. Apibūdina mitus ir mitologines dainas. Nusako baladžių ypatybes. Klausosi, nagrinėja partizanų ir tremtinių dainas, jas atlieka. Aiškinasi poros pasirinkimo ir kitų jaunimo žaidimų tradiciją. Aptaria tradicinius porinius ir kadrilinius šokius, jų muziką, atlieka pasirinktus šokius. Gilinasi į tradicinių šokių klubų veiklą Lietuvoje ir kitose	Lietuvių kalba ir literatūra, etika, dailė, muzika, dramos būrelis, vokalinio dainavimo studija

		šalyse. Atpažįsta tradicinių šokių atspindžius šiuolaikiniuose jaunimo šokuose. Aptaria tradicines muzikos kapelas, jų šokių repertuarą.	
9.	Tautodaile	Mokiniai apibūdina vaizduojamąją tautodailę (skulptūros, tapybos ir grafikos darbus, karpinius), lankydami muziejuose ar parodose susipažįsta su jos įvairove.	Lietuvių kalba ir literatūra, istorija, etika, dailė, muzika, dramos būrelis, būrelis „Vėrinėlis“, keramikos būrelis
10.	Liaudies kūrybos kaupimas ir kaita	Mokiniai aptaria tautosakos užrašymo istoriją, sukauptus folkloro ir tarmių archyvus, tautodailės fondus. Palygina autentišką ir stilizuotą liaudies kūrybą. Apibrėžia World music, post-folkoro, pseudo-folkloro (kičo) sampratas.	Lietuvių kalba ir literatūra, istorija, etika, dailė, muzika, informacinės technologijos

ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOS PROGRAMOS INTEGRAVIMAS Į ATSKIRUS DALYKUS IR NEFORMALŪJĮ ŠVIETIMĄ PAGAL TEMINES SRITIS I–II GIMNAZIJOSKLASĖSE

Eil. Nr.	Teminė sritis	Pasiekimai	Integruotos etninės kultūros pamokos
1.	Žmogaus, šeimos, bendruomenės, tautos ryšys ir papročiai	Remdamiesi tyrinėtojų darbais, mokiniai nagrinėja savo ir kito sampratą šeimos ir bendruomeniniuose papročiuose bei apeigose. Palygina savo tautos ir kitų tautų tradicines šeimos apeigas – vestuves, laidotuves, krikštynų ir konfirmacijų papročius. Tyrinėja tautiečių bendruomenes ir jų tradicijas kitose šalyse. Diskutuoja apie baltų kilmę, lietuvių tautos kultūrinius ryšius su kitomis tautomis, pateikia pavyzdžių.	Istorija, lietuvių kalba ir literatūra, geografija, dailė, muzika, technologijos, etika
2.	Paprotinė teisė ir elgesys	Remdamiesi etninės kultūros ir istorijos šaltiniais, mokiniai nagrinėja šeimos ir bendruomenės paprotinį elgesį, paprotinės teisės atspindžius kuriant teisėkūros pradmenis Lietuvoje, skirtingų laikotarpių nuosavybės ir teisėtumo sampratą. Remdamiesi etnokultūrinėmis žiniomis, diskutuoja apie vyrų ir moterų teises, skirtingų lyčių bendravimo ypatybes. Apibūdina, vertina savo ir kitų tautų paprotinio elgesio normas, palygina su šiuolaikiniu gyvenimu.	Istorija, lietuvių kalba ir literatūra, etika, tikyba, pilietiškumo pagrindai
3.	Mitybos ir sveikatos tausojimo papročiai	Mokiniai nagrinėja mitybos papročių kaitą Lietuvoje ir kulinarinio paveldo reikšmę šiuolaikiniame gyvenime. Palygina sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročius Lietuvoje ir kitose šalyse, gydomųjų maisto produktų panaudojimą tradicinėje virtuvėje ir liaudies medicinoje. Remdamiesi etnokultūriniais šaltiniais,	Biologija, lietuvių kalba ir literatūra, etika, tikyba, muzika, technologijos, fizinis ugdymas

		apibūdina liaudies medicinos ir veterinarijos ypatybes. Diskutuoja apie lietuvių ir kitų tautų tradicinių sporto žaidimų šiandieninę būklę ir svarbą, žaidžia pasirinktus žaidimus.	
4.	Tautinis kostiumas	Remdamiesi tyrinėtojų darbais, mokiniai nagrinėja tautinio kostiumo susiformavimo aplinkybes, europinių madų įtaką jo raidai. Įvardija regioninius ir skirtingos socialinės padėties žmonių tautinio kostiumo skirtumus. Palygina lietuvišką tautinį kostiumą su Lietuvos tautinių bendrijų ir kaimyninių tautų nacionaliniais kostiumais. Diskutuoja apie tautinio kostiumo reikšmę šiuolaikinio žmogaus gyvenime Lietuvoje bei kitose šalyse.	Geografija, dailė, lietuvių kalba ir literatūra, muzika, istorija, technologijos, vokalinio dainavimo studija
5.	Tarmių įvairovė	Mokiniai pristato tarmių, patarmių ir šnektų įvairovę Lietuvoje, apibūdina jų gyvąją tradiciją.	Istorija, lietuvių kalba ir literatūra, etika, muzika, dailė, vokalinio dainavimo studija
6.	Etnografiniai regionai, kraštovaizdžio ir architektūros ypatybės	Naudodamiesi tyrėjų darbais, mokiniai analizuoja etnografinių regionų raidą ir ją lėmusius veiksnius. Nagrinėja regioninius tradicinės architektūros skirtumus, apibūdina įvairių tipų tradicinius kaimus (gatvinius, kupetinius, padrikuosius, vienkiemius). Išskiria dvarus, kitus kultūrinio kraštovaizdžio objektus, aptaria jų kaitą per pastarąjį šimtmetį. Diskutuoja apie tradicinės architektūros puoselėjimą Lietuvoje ir kitose šalyse.	Lietuvių kalba ir literatūra, muzika, dailė, istorija, geografija, technologijos
7.	Pasaulėjauta, žmogaus ryšys su gamta ir ūkinė veikla	Mokiniai analizuoja baltų tikėjimo ir mitinio pasaulėvaizdžio atspindžius kalendorinėse, darbo ir šeimos apeigose, papročiuose, tautosakoje, tautodailėje, tradiciniuose dirbiniuose, architektūroje, antkapiniuose krikštuose ir kt. Palygina senovės baltų ir senovės graikų, romėnų, kitų tautų mitologiją, religiją. Samprotauja apie baltų pasaulėžiūros ir krikščionybės dermę Lietuvos etninėje kultūroje paskutiniais šimtmečiais.	Technologijos, dailė, istorija, lietuvių kalba ir literatūra, muzika

8.	Kalendoriniai papročiai ir tradicinė ūkinė veikla	Mokiniai tyrinėja kalendorinių švenčių sąsajas su tradiciniais ūkio darbais ir religija. Aiškinasi derliaus švenčių ryšį su protėvių kultu. Nagrinėja mirusiųjų minėjimo ir kapų lankymo papročius Lietuvoje, palygina su įvairių tautinių bendrijų, kaimyninių ir tolimesnių tautų tradicijomis. Išskiria lietuviškų advento, Kūčių ir Kalėdų papročių savitumą kitų tautų kontekste. Susipažįsta su įvairių religinių konfesijų kalėdinėmis tradicijomis. Apibūdina baltų ir krikščioniškų tradicijų persipynimą lietuviškose velykinio laikotarpio apeigose, palygina skirtingų religinių konfesijų velykinius papročius. Rasos (Joninių, Kupolių) šventės tradicijas sugretina su kitų šalių vidurvasario šventės tradicijomis. Remdamiesi šaltiniais, nagrinėja Žolinių šventės kilmę, papročius, tradicijas, palygina su kaimyninių ir kitų šalių tradicijomis. Aptaria tradicinių darbų, amatų ir verslų reikšmę Lietuvos ūkiui, jų raidą, analizuoja kaitos priežastis	Dailė, muzika, technologijos, lietuvių kalba ir literatūra, istorija, vokalinio dainavimo studija
9.	Liaudies kūrybos palikimas ir tęstinumas	Mokiniai analizuoja raudų ypatybes, paskirtį ir simbolizmą. Aptaria giesmių įvairovę, giedojimo tradicijos kaitą. Nagrinėja šeimos dainų žanrą, klausosi ir atlieka pasirinktus muzikinio folkloro kūrinius. Tyrinėja sakytinio, muzikinio, šokamojo ir žaidybinio folkloro kūrybos formas, žanrų įvairovę, jų ypatumus ir kaitą, pasirinktus kūrinius atlieka, įtraukia į savo kūrybą. Mokiniai nusako klotimo teatro ir Lietuvių folkloro teatro reikšmę, apibūdina jų veiklos ypatybes. Aplankydami parodas ir remdamiesi kitais šaltiniais, mokiniai gilina žinias į šiuolaikinę tautodailę, pagal galimybes kuria tautodailės dirbinius. Mokiniai nagrinėja liaudies kūrybos elementus mėgėjų ir profesionalų darbuose – aranžuotėse, stilizacijose, autoriniuose kūriniuose.	Dailė, muzika, technologijos, lietuvių kalba ir literatūra, istorija, vokalinio dainavimo studija, tikyba

**ETNINĖS KULTŪROS BENDROSIOS PROGRAMOS INTEGRAVIMAS Į ATSKIRUS DALYKUS IR NEFORMALŪJĮ ŠVIETIMĄ
PAGAL TEMINES SRITIS III–IV GIMNAZIJOS KLASĖSE**

Eil. Nr.	Teminė sritis	Pasiekimai	Integruotos etninės kultūros pamokos
1.	Šeimos ir bendruomeniniai papročiai baltų kultūroje. Baltų genėzė	Remdamiesi mokslininkų darbais, mokiniai aptaria baltų kilmę indoeuropiečių kontekste.	Istorija, lietuvių kalba ir literatūra, jaunųjų žurnalistų būrelis, jaunųjų literatų būrelis
2.	Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos	Remdamiesi tyrėjų darbais ir kitais šaltiniais, mokiniai nagrinėja baltų sampratą apie svarbiausius žmogaus gyvenimo etapus nuo kūdikystės iki senatvės. Tyrinėja vedybų apeigas ir jų prasmę, vertina tradicijų įtraukimą į šiuolaikines vestuves. Apibūdina gimtųjų, vardynų ir krikštynų papročius, apeigas, diskutuoja apie jų atspindžius šiuolaikinėse krikštynose ar vardynose. Gilinasi į vaikų auginimo ir auklėjimo tradicijas, svarsto jų taikymo dabartiniam vaikų auklėjimui šeimoje ir ugdymo įstaigose galimybes. Mokosi archajiškų vestuvinių dainų, lopšinių ir kito folkloro, susijusio su šeimos šventėmis ir papročiais. Nagrinėja archajišką mirties ir pomirtinio pasaulio sampratą, raudų semantiką, laidotuvių papročius ir apeigas, jų kaitą.	Etika, lietuvių kalba ir literatūra, muzika, istorija, jaunųjų žurnalistų būrelis, jaunųjų literatų būrelis, projektinė veikla
3.	Paprotinis elgesys	Mokiniai analizuoja įvairius šaltinius apie baltų paprotinį elgesį, įvertindami bendruomeninį sprendimų priėmimą per krivules, vyrų ir moterų santykius, pagarbą protėviams, teisingumo,	Etika, lietuvių kalba ir literatūra, muzika, jaunųjų žurnalistų būrelis, jaunųjų literatų būrelis

		<p>dabūto ir kitas svarbiausias vertybes. Tyrinėja šių vertybių atspindžius smulkiojoje ir pasakojamojoje tautosakoje, dainose, sutartinėse ir kitoje liaudies kūryboje. Interpretuoja lietuvių kalboje išsaugotas senąsias dorovinio mąstymo formas, palygindami žodžius darna, dermė, dora su kitais vertybinę prasmę turinčiais žodžiais – darbas, užderėjimas, suderėjimas ir kt. Gilinasi į Marijos Gimbutienės tyrimus apie Senosios Europos matricentrinę kultūrą ir jos dorovinių nuostatų atspindžius baltų kultūroje bei aktualumą dabarčiai. Nagrinėja Lietuvos valdovo Gedimino laiškus, Lietuvos statusus ir kitus senuosius dokumentus, atpažindami juose baltų paprotinės teisės palikimą.</p>	
4.	Mityba ir sveikatos tausojimas baltų kultūroje	<p>Mokiniai nagrinėja mūsų krašte vartotus seniausius maisto produktus, jų paruošimo būdus. Palygina baltų mitybą su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tradicine virtuve. Tyrinėja kalendorinių, šeimos švenčių apeiginių patiekalų simboliką ir jos sąsajas su baltų pasaulėžiūra. Aptaria šiuolaikines baltų genčių ir LDK laikų kulinarinio paveldo rekonstrukcijas. Analizuoja senąsias pirties tradicijas, susijusius tikėjimus, simboliką ir apeigas. Apibūdina archajiškos baltiškos pirties sąsajas su finougrų ir slavų pirtimis, palygina su Romos ir kitų senovės civilizacijų pirties kultūra.</p>	Technologijos, etika, lietuvių kalba ir literatūra, istorija
5.	Archeologinis kostiumas	<p>Remdamiesi tyrimais, susipažindami su muziejų ekspozicijomis ar dalyvaudami gyvosios istorijos renginiuose, moksleiviai nagrinėja I–XVI a. baltų aprangą. Tyrinėja baltų aprangos elementų simboliką, sąsajas su apeigomis ir papročiais. Atpažįsta šiuos elementus XIX amžiaus lietuvių ir latvių tautiniuose kostiumuose. Palygina baltų ir kitų kraštų (skandinavų, keltų ir kt.) archeologinio kostiumo rekonstrukcijas. Įvardija baltų aprangos</p>	Technologijos, etika, lietuvių kalba ir literatūra, istorija

		dažartinę nešioseną per įvairius renginius ar užsiimant tam tikra veikla, pasigaminimo galimybes, svarsto ir interpretuoja archeologinio kostiumo atskirų elementų pritaikymą šiuolaikinei aprangai.	
6.	Baltų palikimas kultūriniame kraštovaizdyje	Mokiniai tyrinėja išskirtinę Lietuvos kraštovaizdžio ypatybę – piliakalnius, jų paskirtį, ryšį su senosiomis baltų žemėmis. Diskutuoja apie piliakalnių, alkakalnių etimologiją, raidą ir išlikimą. Analizuoja šaltinius apie kitus baltų kraštovaizdžio palikimą menančius objektus – mitologinius akmenis, ypatingus medžius, šaltinius, versmes ir kt. Nagrinėja senąsias baltų šventvietes, palygina su kitų pasaulio kultūrų senosiomis šventyklomis. Svarsto piliakalnių ir kitų baltų palikimo objektų reikšmę šių dienų kultūroje.	Lietuvių kalba ir literatūra, istorija, muzika, dailė ir technologijos, geografija, jaunųjų žurnalistų būrelis, literatų būrelis
7.	Pasaulėžiūra, mitologija ir religija	Remdamiesi mokslininkų darbais, mokiniai nagrinėja Deivės Motinos religiją ir vėlesnio laikotarpio baltų pasaulėžiūros, mitologijos ir religijos pagrindinius bruožus, šaltinius, raidą. Analizuoja Sovijaus mitą ir kitų baltų kultūrai būdingų mitinių vaizdinių prasmę, prigimtinių žmogaus santykį su gamta, animistinę pasaulėžiūrą, šventybės suvokimą. Išskiria pomirtinio gyvenimo sampratą, interpretuoja jos apraiškas kalendorinėse, darbo ir šeimos apeigose, sakytiniame ir muzikiniame folklоре, vaizduojamajame mene, dirbiniuose, architektūroje ir kitame pavelde. Palygina baltų pasaulėžiūrą, mitologiją ir religiją su kitų senovės kultūrų palikimu.	Istorija, geografija, dailė ir technologijos, jaunųjų žurnalistų būrelis, lietuvių kalba ir literatūra, etika
8.	Kalendoriniai papročiai, amatai ir verslai	Mokiniai apibūdina baltų kalendoriaus ir laiko matavimo raidą, ciklinę laiko sampratą, šventės ir kasdienybės suvokimą. Nagrinėja kalendorinių papročių, su jais susijusios tautosakos ir kito folkloro semantiką, ypatybes. Mokosi kalendorinių dainų, žaidimų ir kito folkloro. Pagrindžia	Istorija, geografija, dailė ir technologijos, jaunųjų žurnalistų būrelis, lietuvių kalba ir literatūra, etika

		žemdirbystės ir gyvulininkystės švenčių ryšį su gamtos ciklais, dievybėmis, paaiškina su tam tikrais darbais siejamą simboliką. Analizuoja baltų žemdirbystės, gyvulininkystės, medžioklės ir žvejybos ypatumus. Tyrinėja baltų amatų ir verslų įvairovę (gintaro rinkimą ir apdirbimą, kalvystę ir kt.) kitų tuometinių Europos kultūrų kontekste. Nurodo įvairiais laikotarpiais vykusios baltų prekybos ypatybes. Analizuoja baltų darbų, amatų, verslų rekonstrukcijas ir tęstinumą, įvairias sklaidos formas šiuolaikiniame Lietuvos ir platesniame Europos kultūros lauke.	
9.	Sakytinė ir muzikinė kūryba	Remdamiesi įvairiais šaltiniais ir analizuodami pavyzdžius, mokiniai samprotauja apie senos kilmės sakytinės tautosakos savitumą, simboliką ir vertę, dabartinę sklaidą. Nagrinėja archajiškas sutartinių ypatybes (poetines, muzikines, choreografines), mokosi sutartines giedoti ir šokti. Tyrinėja kitus seniausius dainuojamosios tautosakos žanrus – raudas, karinesistorines, kalendorines ir darbo dainas, mokosi pasirinktas. Apibūdina archajiškus baltų muzikos instrumentus – ragus, daudytes, skudučius, kankles ir kt., pagal galimybes jais groja.	Muzika, jaunųjų žurnalistų būrelis, lietuvių kalba ir literatūra, etika
10.	Baltų menas	Susipažinę su muziejiniais eksponatais, archeologiniais tyrimais, vaizdine medžiaga ir kitais šaltiniais, mokiniai nagrinėja baltų taikomąjį, vaizduojamąjį ir paprotinį meną, jo elementus įtraukia į savo kūrybą.	Istorija, geografija, dailė ir technologijos, jaunųjų žurnalistų būrelis, lietuvių kalba ir literatūra